

Čínsko-americké vztahy pohledem energetické bezpečnosti

HEDVIKA KOĐOUSKOVÁ*

Abstract: Sino-American Relations from the Perspective of Energy Security

The aim of this article is to evaluate the impact of China's energy security policy on Sino-American relations. The first chapters analyze the latest developments in China's energy consumption, including some projections into the future. Next, the paper defines the main actors of Chinese energy security policy, considers its nature, and explores China's specific strategies to increase its energy security at the regional and global level. Finally, it determines the nature of current and future Sino-American relations from the perspective of growing Chinese energy dependency. Finally, the article recommends the most appropriate strategies to manage the Chinese energy growth and strengthen the stability of the global energy system.

The paper reflects general patterns of energy security, as defined by the main theorists in the field, as well as the most important views on the future development of Sino-American relations. It is based on the main presumption that due to the interdependence of the global energy market, Chinese demand for energy resources shouldn't be handled by the politics of containment, but by China's incorporation into the community of energy consumers.

Keywords: energy security, Sino-American relations, strategic approach and "go-out" strategy, interdependency, stability of global energy system

Vývoj na poli globálního energetického systému dominovaném Spojenými státy americkými je již prakticky od 90. let minulého století pozměňován nástupem nových energetických konzumentů, zejména Číny a Indie. S postupným ekonomickým vývojem dalších rozvojových zemí nelze očekávat, že by tyto země byly do budoucna jedinými „narušiteli“ světového energetického systému. Čínu a čínskou energetickou bezpečnostní politiku lze však považovat za jednu z nejvýznamnějších, jež má kromě oblasti ryze energetické, značené konsekvence i na poli mezinárodně-politickém, zejména co se týká jejího vlivu na schopnost prosazování amerických zájmů ve světě. Otázka vlivu vzrůstající energetické závislosti Číny na čínsko-americké vztahy je proto značně reflektována v zahraničních periodikách, přestože v českém prostředí nebyla tématu energetické bezpečnosti a otázce nastupujících světových konzumentů doposud věnována taková pozornost.

* Hedvika Koďousková je doktorandkou na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Zaměřuje se na otázku energetické bezpečnosti nových konzumentů v globálním energetickém systému. E-mail: 103008@mail.muni.cz.

Článek proto usiluje o zhodnocení dopadů čínské energetické bezpečnostní strategie na podobu čínsko-amerických vztahů a na základě dosažených závěrů doporučuje nevhodnější strategie zvládnutí čínského energetického růstu, ať už ze strany Spojených států amerických, tak ze strany celého mezinárodního společenství. Hodnocení přitom reflektuje obecné zákonitosti energetické bezpečnosti, tak jak jsou definovány hlavními teoretiky oboru, a analyzuje nejčastější přístupy k budoucímu vývoji čínsko-amerických vztahů. V prvních kapitolách článek krátce nastiňuje nejnovější vývoj čínské energetické spotřeby a prognózy do budoucna. Dále definuje aktéry čínské energetické bezpečnostní politiky a její charakter a zabývá se konkrétními strategiemi Číny k zvyšování energetické bezpečnosti v regionálním a globálním měřítku. Konečně v závěru určuje charakter čínsko-amerických vztahů na pozadí vzrůstající energetické závislosti Číny a na základě dosažených závěrů doporučuje nevhodnější strategie jejich managementu, jež by zároveň posílily stabilitu globálního energetického systému. Předpokládá přitom, že vzhledem k propojenosti celosvětového trhu s energetickými surovinami není možné řešit čínskou poptávku po energetických zdrojích stupňovaným protitlakem, ale hlubším začleněním Číny do společenství energetických konzumentů.

1. Masivní růst čínského energetického sektoru a predikce do budoucna

Ačkoliv byla Čína dlouhodobě energeticky soběstačná, od 70. let toto postavení postupně ztrácela. V důsledku expanzivního ekonomického růstu, jenž navýšil čínskou poptávku po energiích, především ropě, bylo období čínské energetické soběstačnosti na počátku 90. let ukončeno. Dnes je již závislost na dovozu ropy nepřijemnou samozřejmostí. Kromě tradičních důvodů spojených s ekonomickým růstem v podobě zvýšení podílu střední třídy, rostoucích nároků na životní úroveň či vzestupu automobilové dopravy, zvyšuje míru dovozu ropy do Číny i rozvoj rafinérských kapacit umožňující zpracování více druhů surové ropy. Specifickým čínským faktorem je pak nerovnoměrný vývoj jednotlivých regionů v zemi. Nejvíce zalidněné rozvíjející se průmyslové oblasti na východě a jihu Číny jsou vzdálené od hlavních zásob uhlí, ropy a hydroelektráren na čínském severu a západě a vzhledem k nedostačující infrastruktuře a problému s transportem energií v zemi zvyšují nutnost dovozu ropy námořní cestou.

Čína je dnes se spotřebou 7,6 milionů barelů ropy denně řazena na místo druhého největšího energetického konzumenta hned po USA, přestože je sama s 3,9 mb ropy denně pátým největším ropným producentem (EIA 2006). Mezinárodní energetická agentura (dále jen IEA) odhaduje, že se čínská poptávka po ropě od roku 2005 do roku 2030 zdvojnásobí. Po roce 2010 by měla Čína ve spotřebě ropy překonat USA. Ve sledovaném období očekává IEA dosažení vrcholu domácí čínské produkce ropy a její postupný pokles a tudíž i nárůst importu z 3,5 na 13,1 mb ropy denně (IEA 2007). Čína by tak překonala i Japonsko na místě druhého největšího importéra.

Na základě uvedených odhadů je proto zřejmé, že se bezpečnostní rizika spojená s dovozem klíčové energetické suroviny budou v případě Číny do budoucna dále zvyšovat. Potenciální nedostatek dodávek ropy ze zahraničí či masivní nárůst její ceny mají stejně jako na další světové konzumenty přímý negativní dopad na ekonomický rozvoj Číny. Dříve, než však nastíníme základní rysy čínské energetické bezpečnostní politiky a jakým způsobem se projevuje v zahraničí, je třeba blíže definovat aktéry, kteří ji vytvářejí.

2. Nepříznivá situace na domácí úrovni – přemíra aktérů a absence jednotného ministerstva pro energetiku

Hlavním rysem čínské energetické bezpečnostní politiky je přemíra aktérů, již ji formulují. Čína se v oblasti energetiky dodnes potýká s absencí jednotného integrovaného vedení na bázi ministerstva. Vývoj energetického sektoru nejvíce ovlivňuje vláda či vrchní vedení komunistické strany. Významné slovo má však i vojenský aparát, relevantní vládní oddělení, státní ropné společnosti a vedlejší regionální aktéři (Andrews-Speed et al. 2002: 46–53). Přední čínské vedení spojuje otázku energetické bezpečnosti především s ekonomickým rozvojem země a tak i zachováním vnitřní politické stability. Hlavním zájmem vojenských špiček čínské Lidové osvobozené armády je spíše národní bezpečnost Číny. Zastánci „tvrdé linie“ v tomto směru považují za hlavní hrozbu dominanci USA v regionech energetických exportérů a v okolí nejvýznamnějších přepravních uzlů. Soustředí se proto na obranu a rozvoj čínských vojenských kapacit k zabezpečení vlastní ochrany námořních transportních tras. Relevantní vládní oddělení rovněž formulují základní ekonomické strategie a základní komponenty energetické politiky. Významnou roli mají i některá ministerstva. V energetickém průmyslu mají značné slovo i státní ropné společnosti, nominálně podřízené, avšak oproti minulosti již oddělené od vlády.¹ Mezinárodní angažovanost státních ropných společností však přináší i nové obchodní příležitosti a relativní nezávislost na nynější vládě. Nutnost volit mezi obchodními instinkty a tradiční věrností státním zájmům tak může vést k napětí mezi formální podřízeností vládě a snahou státních ropných společností maximalizovat firemní zisk v zahraničí (Andrews-Speed et al. 2002: 46–53). Státní ropné společnosti usilují především o vlastní rozvoj a globální konkurenceschopnost, zatímco čínské politické vedení přepokládá, že společnosti budou ochotné obětovat své komerční zájmy ve prospěch národní energetické bezpečnosti, bude-li to nutné. Zájmy obou subjektů tak nemusí být nutně konvergentní a otevírají prostor možným sporům (Chen 2008: 95–96).² Může být navíc značně obtížné definovat, do jaké míry největší čínské energetické společnosti působící v zahraničí sledují zájmy nejvyššího politického vedení a do jaké míry jednájí na základě vlastního rozhodnutí, tedy „tržně“ se zájmem maximalizovat firemní zisk.

Výše uvedené skutečnosti hovoří o relativně vysokém počtu aktérů, již mají vliv na formování čínské energetické bezpečnostní politiky, a naznačují nedostatečné formální rozdělení jejich rolí v rámci energetického sektoru. Z pohledu zahraničních pozorovatelů je proto hlavním problémem Číny absence jednotného aktéra na bázi ministerstva, jenž by se energetickým sektorem výhradně zabýval.³ Neefektivní řízení čínské energetické bezpečnostní politiky je totiž často považováno za více zneklidňující než čínská závislost na energetických dodávkách obecně, neboť rizika závislosti značně zvyšuje.⁴ Ustanovení jednotného ministerstva pro energetiku s jasným mandátem a adekvátní autoritou je považováno za jeden z klíčových úkolů čínské vlády, pokud má dojít k efektivní regulaci čínské poptávky po energetických zdrojích, vyřešení rozporů mezi velkými státními společnostmi a veřejnými prioritami, zefektivnění celého energetického sektoru a k budování kooperativních vztahů s ostatními zahraničními energetickými konzumenty (Sinton et al. 2005). Přes zmiňovanou absenci jednotného ministerstva, lze však v čínské energetické bezpečnostní politice vysledovat určité charakteristické rysy. Důležitost analýzy čínských energeticko-bezpečnostních strategií je zřejmá, neboť jsou součástí zahraniční politiky Číny, a ovlivňují tak celou povahu čínsko-amerických vztahů.

3. Strategický přístup oproti tržním strategiím západu

Čínská energetická bezpečnostní politika se výhradně zaměřuje na ekonomické a politické náklady a rizika spojená s dlouhodobou závislostí na zahraničních zdrojích ropy a zemního plynu. Cíle, které přitom prosazuje, se od jiných konzumentů příliš neodlišují. Charakter čínské energetické bezpečnostní politiky však do značné míry klasickým postupům západních energetických konzumentů neodpovídá a je svým způsobem ojedinělý. Rozdíl spočívá především v nedostatku tržního přístupu, strategickém smýšlení a v aplikaci svérázné kombinace dvou hlavních strategií: merkantilistické politiky a tzv. „go-out“ strategie.

Rozlišení na „tržní“ přístup západu a „strategický“ přístup Číny v oblasti energetické bezpečnosti je však nutné považovat za určité „ideální“ rozlišení či zdůraznění převažujícího charakteru chování. Jak uvádí např. Dannreuther, v praxi se nejedná o exkluzivní přístupy, neboť žádný stát neuplatňuje výlučně „tržní“ či čistě „strategický“ přístup, ale obvykle kombinuje rysy obou zmíněných strategií. Důležité však je, do jaké části spektra mezi oběma přístupy lze energetickou politiku dané země zařadit a zda politická opatření spojená s energetickými cíli dané země regionální a mezinárodní energetickou bezpečnost posilují či naopak oslabují (Dannreuther 2003: 200). V chování Číny na straně jedné a USA na straně druhé tak lze vysledovat praktické případy, jež převažujícímu charakteru energetických bezpečnostních strategií neodpovídají. Investování do nových nalezišť energetických surovin v zahraničí či zájem o odkoupení podílů zahraničních ropných společností vypovídají spíše o „tržním“ postoji čínských státních ropných společností, zatímco obavy americké strany z prodeje západní ropné společnosti Unocal Číně nesou určité „strategické“ rysy.⁵

Lze však konstatovat, že přes určitá liberální opatření doposud nedošlo ke komplexní liberalizaci čínského trhu s energetickými surovinami, a to především v důsledku nedůvěry v principy fungování globálního energetického systému. Zahraniční působení Číny v rámci energetické politiky je proto nejčastěji popisováno jako tzv. „go-out“ strategie spočívající v aktivní, centrálně řízené formě obchodní diplomacie, jež má Číně zajistit přednostní smlouvy na dodávky energetických surovin směřující přímo do Číny (Jakobson, Zha 2006: 60–73, Lieberthal, Herberg 2006: 5–42). Kromě zmiňované nedůvěry v globální energetické trhy se pak „go-out“ strategie odvíjí také z postavení Číny na globálním trhu s energiemi. Čína je zde novým hráčem, „opozdilcem“, jemuž do jisté míry nezbyvá než hledat zdroje na trzích, kde již několik desetiletí působí západní společnosti. Čína tak může pocítovat dominanci zájmů západních mocností, jež nedůvěru v globální trhy umocňuje (Christoffersen 2005: 55–80).⁶ Výsledkem je pak volba „go-out“ strategie, jež vnímá globální trhy s ropou perspektivou „hry s nulovým součtem“ a usiluje o přednostní dodávky do Číny na úkor globálního trhu.

Kromě snahy Číny zajistit si dostatečné přímé dodávky energetických surovin je součástí zahraničních strategií i úsilí zmírnit rizika pramenící ze závislosti země na námořních transportních trasách a klíčových přepravních uzlech, jež jsou dosavadně stráženy americkými vojenskými jednotkami. Na základě nedůvěry Číny k takovému uspořádání a z obavy, že by USA mohly využívat situace k ekonomickému a tak i politickému a mocenskému oslabení Číny omezením nebo přerušením klíčových dodávek, usiluje Čína o budování nových pozemních ropovodů a plynovodů z blízkého okolí. Příkladem jsou např. dohody s kaspickými producenty o zbudování ropovodu z Atyrau na severozápadě Kazachstánu do Alashankou v čínském regionu Sin-ťiang či tzv. „Středoasijského plynovodu“, jež povede surovinu

z Turkmenistánu přes Uzbekistán a Kazachstán do západní Číny. Neméně významné je v tomto smyslu i vyjednávání s Ruskem o přepravě sibiřských zásob přes čínské hranice.⁷

Z pohledu zahraničních pozorovatelů však není problémem Číny ani tak závislost na zahraničních dodávkách či obtížnost zajistit si dostatečné zdroje energií, jako nevhodná domácí energetická politika zvolená samotným čínským politickým vedením. Jak např. popisují experti Lieberthal a Herberg, místo aby byly čínské ceny za energie postupně přibližovány mezinárodními cenám, dotace zaváděné vládou vedou k růstu poptávky. Vláda usiluje o zajištění dostatečných zahraničních dodávek a odpovídající infrastruktury k plynulému toku energií napříč zemí, ačkoliv prostředky plynoucí do rozvoje energetické efektivity jsou stále nedostatečné (Lieberthal, Herberg 2006: 5–42). Není možné v rozsahu tohoto článku detailně rozebrat vnitřní situaci čínského energetického sektoru. Lze však krátce nastínit, že nedostatečná liberalizace celého sektoru jeho efektivní fungování znesnadňuje, a výrazně tak přispívají k závislosti Číny na dovozu energetických surovin. Nemožnost uchopit čínskou energetickou bezpečnostní politiku jako jednu koherentní strategii a problematičnost rozlišování mezi tím, co je ryze obchodním zájmem energetických společností a co je řízeno čínskou státní diplomacií, problematizují její adekvátní pochopení a posilují nedůvěru na straně západních mocností (Lieberthal, Herberg 2006: 5–42). Z mezinárodního hlediska pak zaostávání Číny v budování opatření posilujících energetickou bezpečnost (např. držení strategických ropných zásob využitelných v případě nedostatku či náhlého přerušování energetických dodávek) znesnadňuje efektivitu krizového jednání západních mocností a schopnost flexibilního zvládnutí nenadálých situací.⁸

Je zřejmé, že výše uvedené čínské energetické strategie nesou řadu specifických rysů, jež mohou komplikovat vztahy s jinými světovými konzumenty. Nedůvěra v globální trhy, dlouholeté působení západních společností a volba „go-out“ strategie vedou k negativnímu vnímání čínské energetické bezpečnostní politiky v zahraničí. Jak bude diskutováno dále, citlivě je vnímáno i působení Číny v některých producentních zemích, kde může čínská energetická politika znesnadňovat americké cíle války proti terorismu a proti šíření zbraní hromadného ničení. Reakce vůči Číně ze strany USA či jiných západních mocností, jež se však vymykají „tržnímu přístupu“ a nesou rysy omezování čínského energetického působení v zahraničí, však nedůvěru na straně Číny zvyšují a odporují snaze o kooperaci mezi největšími světovými konzumenty. Postoj USA k čínskému energetickému růstu tak může ovlivnit nejen čínsko-americké vztahy, ale i fungování celého globálního energetického systému.

4. Námořní transportní trasy a země energetických producentů – klíčové faktory čínsko-amerických vztahů

Čínsko-americké vztahy jsou v prvé řadě ovlivněny snahou čínského politického vedení snížit závislost Číny na námořních transportních trasách kontrolovaných USA. K nejdůležitějšímu střetu zájmů však dochází v regionech klíčových ropných producentů, kde USA negativně vnímají čínskou energetickou politiku ve státech, jež jsou považovány za nepřátelské.

V prvním případě Čína citlivě vnímá americkou vojenskou přítomnost v okolí nejvýznamnějších námořních transportních tras a přepravních uzlů. Nejcitlivěji je pak vnímána vojenská přítomnost USA v Malackém průlivu na jih od Singapuru.⁹ Lze přitom rozlišit dva základní

pohledy řešící závislost Číny na námořních transportních trasách dominovaných americkými jednotkami. Nejradiálněji aktéři čínské energetické politiky usilují o navýšení čínské námořní kapacity a tak i zajištění vlastní vojenské ochrany transportovaných energetických surovin. Zastánci umírněnějšího řešení preferují především výše diskutovanou diversifikaci importovaných energetických surovin a snížení závislosti na námořních transportních trasách využitím pásu zdrojů ropy a zemního plynu v sousedních zemích, jež mohou být transportovány po zemi.

Realistický pohled usilující o přímou čínskou kontrolu nad námořními komunikačními trasami z oblasti Blízkého východu do Číny a rovněž o kontrolu ropných zásob v Jihočínském a Východočínském moři obhajuje razantní výstavbu čínských námořních sil (Andrews-Speed et al. 2002: 77–82). Případná čínská námořní expanze však představuje klíčový element vzájemných čínsko-amerických vztahů a také ze strany asijských států je vnímána negativně jako hrozba regionální energetické bezpečnosti. Čínské projekční možnosti by však i v případě skutečného navýšení vojenských sil měly pouze omezený vliv na ostatní relevantní mocnosti.

Řada autorů se totiž shoduje v předpokladu, že dosavadní čínské námořní síly a možnosti jejich navyšování jsou velmi často přeceňovány. Přestože USA od roku 1990 do roku 2002 redukovaly sílu pacifické flotily o celých 40%, stále disponují drtivou vojenskou převahou v regionu. Neexistuje národ, jenž by mohl vyvážit dominanci USA v ochraně transportních cest. Námořnictvo ovládá 7 000 mil námořních transportních tras od Šanghaje až po Hormuzský průliv (Ebel 2003: 83–88). Čínská námořní expanze může být také kompenzována a často i překonána růstem ostatních regionálních flotil (zejména Japonska či Jižní Korey). Indická námořní flotila pak stále zůstává patrně nejvýraznější silou v regionu, jež je ve vojenském potenciálu i strategickém rozsahu jednu generaci před čínskými možnostmi (Andrews-Speed et al. 2002: 77–82). Celkově nemá Čína potřebnou vojenskou kapacitu ani základy k jejímu zbudování, aby mohla v blízké budoucnosti úspěšně čelit USA a jejich regionálním spojencům v asijských mořích. K technologické modernizaci a rozvoji námořních a leteckých sil, jež by mohly dosahovat americké úrovně, chybí Číně přibližně 40–50 let vývoje (Jaffe 2003: 27–36). Síla čínského námořnictva oproti jiným regionálním aktérům spočívá zejména v jeho početní výhodě. Trpí však značnými technologickými nedostatky, jež vyžadují velké investice. Otázkou zůstává, zda má Čína ekonomické kapacity k jejich realizaci. Odhady zahraničních pozorovatelů o případném rozvoji a modernizaci čínských námořních a leteckých vojenských kapacit se navíc nepotvrdily (Calder 2003: 91–98). Čínská námořní síla tak navzdory předchozím očekáváním zůstává spíše potencionální než aktuální. Čínské strategické zájmy na ochraně námořních transportních tras musí být vzhledem k omezeným možnostem vlastní čínské vojenské projekce chráněny jiným způsobem.

Nabízí se proto možnost řešení této otázky posílením vzájemné kooperace a strategického partnerství mezi Čínou a USA. Jak píše Jaffe, omezení amerických vojenských kapacit v oblasti Pacifiku by mohlo vést ke sporům mezi Čínou a Japonskem a pokusům zaplnit vzniklé vakuum projekcí vlastních vojenských sil. Ve snaze vyhnout se takovému ohrožení stability v jihovýchodní Asii by USA měly zvolit spíše kooperativní politiku a garantovat všeobecný rovný přístup k asijským námořním trasám, což by i Číně umožnilo naplňovat své strategické energetické zájmy (Jaffe 2003: 27–36). Je třeba přesvědčit Čínu, aby námořní komunikační trasy a světové trhy s energiemi považovala spíše za veřejné statky a byla ochotna spolupracovat na jejich udržování (Zha 2006: 2–16). Docílení takového obratu smýš-

lení čínských politických špiček by ovšem vyžadovalo aktivní kooperativní politiku USA, jež by výrazně redukovala stávající nedůvěru ve vzájemných vztazích. Akceptování USA jakožto hlavního garanta stávajícího mezinárodního energetického systému totiž stále není zakořeněno v konceptu čínské energetické bezpečnosti, spíše naopak vede k pocitu trvalé nejistoty.

Čínskou percepci stávající situace na mezinárodních energetických trzích je však nutné rovněž chápat s určitými rezervami. Čínské obavy z narušení toku ropných dodávek, uvalení embarga či námořních blokad nejsou podloženy žádnými historickými zkušenostmi tohoto typu, a ve své podstatě jsou tedy psychologické. Od doby, co se Čína stala ropným importérem, totiž nebyl její přístup k ropě nikdy narušen politicky motivovanými důvody, námořními incidenty či uvalením embarga energetickými producenty nebo třetí stranou.¹⁰

Budeme-li navíc na možnost uvalení embarga nazírat výhradně z úhlu pohledu energetické bezpečnosti a logiky vzájemné provázanosti, bude představovat spíše teoretickou, nikoliv reálnou hrozbu. Možnosti uvalení embarga ze strany energetických producentů Blízkého východu a také potenciál blokády Číny jejími asijskými sousedy z podnětu USA reflektuje ve svých publikacích např. Zha. Zavedení embarga ze strany blízkovýchodních producentů se zdá být dle autora nepravděpodobné ze dvou hlavních důvodů. Prvním z nich je dosavadní vyvážená čínská politika v arabsko-izraelském konfliktu v regionu, jež snižuje možnost uvalení embarga z politických důvodů. Dále je to vzrůstající ekonomická provázanost mezi Čínou a exportéry Perského zálivu. Otevřené rozhovory mezi Čínou a klíčovými ropnými exportéry navýšily rozsah ekonomické spolupráce natolik, že případné embargo by vedlo k výrazným ztrátám i na straně energetických producentů (Zha: 2005: 39–54). Celkově tak vše nasvědčuje spíše snižujícímu se riziku uvalení embarga blízkovýchodních partnerů vůči Číně. Zahájení blokády asijskými sousedy z podnětu USA je se zvyšujícím se ekonomickým propojením rovněž stále více nepravděpodobné.

Z pohledu ekonomické vzájemné závislosti pak existence globálního energetického systému spíše snižuje riziko jakéhokoliv narušení čínské energetické bezpečnosti jiným konzumentem. Světový energetický systém je totiž považován za příliš provázaný, aby bylo možné uvalit ropné embargo kýmkoliv na kohokoliv a přitom počítat, že se jeho důsledky nedotknou žádného ze spřátelených států. Jakékoliv omezení ropných dodávek do Číny by vedlo k vzestupu celosvětových cen za ropu, a mělo proto dopad na všechny konzumenty (Jakobson 2006: 60–73). V případě blokády námořních tras ze strany USA vůči Číně by bylo pravděpodobně poškozeno i Japonsko, což rozhodně není v americkém zájmu. Čína by navíc na rozdíl od zcela závislého Japonska stále disponovala určitými domácími rezervami energetických surovin (Andrews-Speed et al. 2002: 77–82).

Souhrnně je tedy třeba upozornit na skutečnost, že vzájemné vnímání Číny a USA často podléhá určitým zkreslením. Vzhledem k charakteru současného globálního energetického systému se však jako nejvhodnější cesta ukazuje vzájemná kooperace obou zemí. Čínské politické vedení by mělo vycházet ze situace posledních dekád a redukovat nedůvěru k vzájemné spolupráci s USA, Japonskem a dalšími mocnostmi Pacifiku. K realizaci takového myšlenkového obratu je však také zapotřebí omezení rétoriky amerických politických špiček, jež zvyšuje pocit čínské nedůvěry, a hlubší začlenění Číny do mezinárodního energetického systému. Vzhledem k propojenosti celosvětového trhu s energiemi je totiž společným zájmem energetických importérů participovat na jeho efektivním spravování.

Druhou oblast střetu čínských a amerických zájmů představují vzdálenější regiony energetických producentů. Zde je čínská energetická bezpečnostní politika ze strany USA kritizována především proto, že často přesahuje svůj energetický rozměr. V Africe podléhá kritice způsob, jakým se Čína staví k politické a sociální situaci v jednotlivých exportujících zemích a často dochází k neshodám mezi USA a Čínou ohledně využití ekonomických sankcí jako diplomatického nástroje (Súdán). Číně je především vytýkáno, že se v „boji za zdroje“ neřídí obecně uznávanými mezinárodními standardy a že své finanční prostředky investuje v Africe bez jakýchkoliv pravidel, zatímco pomoc přicházející ze Západu je většinou silně podmínována (Fürst 2006: 17–19). Čína také riskuje, že bude běžnými Afričany vnímána jako „vetřelec“ usilující o krátkodobé ekonomické zisky. Čínské ropné společnosti totiž často investují i v zemích vedených autoritativními režimy, jež získávají moc díky akumulaci bohatství z prodeje ropy, ale dělají málo k zlepšení neutěšené situace svých obyvatel. Přestože jsou tak některé vlády nakloněny čínské politice neintervence, obyvatelé těchto zemí často její přítomnost nevitají (Jakobson 2006: 60–73). Pro-aktivní přístup čínské vlády v budování bilaterálních vztahů s energetickými producenty shrnuje do tří hlavních bodů Girdis. V první řadě je to schopnost čínského politického vedení využívat politického a ekonomického postavení Číny. Tímto se rozumí nejen vliv Číny v Radě bezpečnosti OSN, ale především propojení jejího politického vlivu s atraktivitou rozvíjejícího se čínského trhu. Významnou roli hraje i politická podpora opomíjených zemí s cílem získat přístup k domácím zásobám ropy a zemního plynu. Čína je rovněž obviňována z obchodu se zbraněmi a vojenskou technikou výměnou za dodávky energetických surovin, což je v rozporu s americkou politikou boje proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení (Girdis 2003: 43–57). Celkově tak čínská energetická bezpečnostní politika ostře kontrastuje s americkým celosvětovým působením, jež je založeno na boji proti terorismu, autoritativním režimům a šíření zbraní hromadného ničení, a je jako takové vysoce intervenční, s apelem na dodržování lidských a sociálních práv. Čína ignoruje etnickou a náboženskou komplexitu Afriky, a zvyšuje tak i napětí ve vzájemných čínsko-amerických vztazích.

Podobný charakter jako v Africe má i vztah Číny k zemím Latinské Ameriky, kde navíc čínsko-americké energetické soupeření získává nový ideologický rozměr. Čína zde stejně jako v případě afrických zemí uplatňuje příznivou politiku založenou na rozsáhlém financování nových projektů, poskytování pomoci při budování infrastruktury, stavbě silnic či zlepšování kvality dopravy. Rozsáhlé čínské investice v oblasti se staly jedním z hlavních podnětů ekonomického růstu (Zweig, Jianhai 2005: 25–38). Čína se však zároveň rozvojovým státům prezentuje jako alternativní vzor k ukončení chudoby. Vzájemné čínsko-americké soupeření se tak přesouvá z roviny „boje“ o zajištění budoucích diversifikovaných dodávek ropy na úroveň ideologického soupeření, kde jsou do protikladu stavěny západní demokratické a liberální hodnoty a čínský komunistický režim jako dvě alternativy budoucího ekonomického vývoje. Rozsáhlé působení Číny v Latinské Americe a zviditelňování levicových vůdců jsou však v USA citlivě vnímány vzhledem k „tradiční“ americké sféře vlivu v oblasti a také z obavy, že budou posilovat vyjednávací pozici hlavních dodavatelů (Venezuela).

Největší vliv na formování čínsko-amerických vztahů má však patrně čínská energetická blízkovýchodní politika. Jako jedno z nejvýznamnějších dilemat se přitom ukazují vztahy Číny se státy, jež jsou USA hodnoceny jako nepřátelské (Írán). Nedůvěru na americké straně a obavy z možných utajených projektů, jež by omezovaly vliv USA v oblasti Blízkého východu,

du, zmiňuje např. Zha. Vše navzdory tomu, že pouze malá část ropy je přepravována do Číny kvůli vysokému obsahu síry a většina končí na mezinárodních trzích (Zha 2006: 179–190). Ožehavá je také problematika prodeje zbraní a vojenských technologií.

Celkové hodnocení čínské energetické bezpečnostní politiky v regionech zahraničních exportérů je však velmi obtížné. Přestože je čínská politika v oblasti Blízkého východu opatrná a obezřetná, rozhodnutí čínské politické vedení jsou stále víceméně podřízena celkové energetické bezpečnostní politice založené na strategických základech. Čínská vláda je ochotná podstoupit určité politické náklady k dosažení cílů energetické bezpečnosti. Zdá se však, že i zvažuje možné zisky a náklady zejména tam, kde je patrný vliv třetí strany (USA) a má zájem účastnit se řady mezinárodních projektů (Jaffe 2006: 143–163). Jako energetický importér má totiž Čína výhradní zájem na zajištění stabilních dodávek blízkovýchodní ropy. Tento sdílený čínsko-americký zájem otevírá prostor k vzájemné kooperaci. Stabilní mezinárodní prostředí a přijatelné ceny za ropu ostatně představují hlavní cíl obou dvou největších ropných konzumentů.¹¹ Budoucí energetická spolupráce však závisí i na schopnosti USA pozitivně zvládnout čínský energetický růst, utvořit mu prostor a omezit rétoriku, jež nedůvěru na straně Číny, a tak i nevoli k hlubšímu začlenění do globálního energetického systému, zvyšuje.

5. Charakter současných a budoucích čínsko-amerických vztahů na pozadí vzrůstající energetické závislosti Číny – zadržování, nebo kooperace?

Otázkou tedy zůstává, jakým způsobem by měly být vzájemné čínsko-americké vztahy na pozadí vzrůstající energetické spotřeby Číny dále formovány. Zejména v druhé polovině 90. let byly vedeny diskuse o vhodné americké reakci na čínský ekonomický (energetický) růst, kdy se debata točila okolo dvou hlavních konceptů „sblížení“ (engagement) a „zadržování“ (containment). Oba koncepty mají v debatách na akademické sféře stále své místo, i když je jejich čistá podoba různě modifikována.

Zatímco politika sblížení je ve své podstatě založena na snaze o co největší integraci Číny do mezinárodního politického a ekonomického systému, jež by měla vést k méně agresivní, více zodpovědné a kooperativní čínské politice, politika zadržování usiluje o omezení růstu mocenského postavení Číny. Obě strategie se totiž výrazně liší v hodnocení dlouhodobých čínských ambicí, kdy politika zadržování vidí budoucí vývoj spíše pesimisticky. Předpokládá, že Čína bude usilovat o obnovení svého vlivu v Asii agresivnější zahraniční politikou a bude výrazně omezovat americké zájmy ve světě. Budoucí konflikt s USA se na základě tohoto nazírání jeví vysoce pravděpodobný. Ekonomický a tak i mocenský růst Číny tuto pravděpodobnost pouze zvyšuje (Byman et al. 1999).

Uvedené rozdělení představuje určité ideální typy politik, jejichž rysy se v zahraniční politice daného státu mohou prolínat a často se také prolínají. Doporučení vhodného amerického přístupu vůči Číně se potom rovněž pohybují na různých úrovních spektra od návrhů tzv. „realistického sblížení“¹² (Copeland 2003, Menges 2003) či obecně silné americké diplomacie, která se nebude spoléhat pouze na předpoklady politiky sblížení (Clark 1997), přes obezřetnou politiku, jež bude reflektovat pokračující skryté taktické tendence Číny získat v budoucnu dominantní postavení v regionu i za jeho hranicemi (Sutter 2003, Sutter 2005), až po kooperativní přístup reflektující rysy politiky sblížení (Lampton 2005, Economy 2004, Ross 1997).

Většina autorů na tomto konci spektra přitom zdůrazňuje zejména pozitivní dopady vzájemné ekonomické závislosti a vlivy globalizace (Garret 2006, Yahuda 2003). Přepokládá se, že je Čína schopna rozpoznat výhody a rizika provázanosti své ekonomiky se světovými trhy a že nebude nakloněna agresivní zahraniční politice, jež by vedla k výrazným ekonomickým ztrátám a politické nestabilitě. Razantní americká politika omezující čínský ekonomický růst by tak jen podněcovala nepřátelské reakce ze strany Číny. Zdá se, že i pro hodnocení vzájemných čínsko-amerických vztahů v oblasti energetiky je tento přístup vhodnější.

Kooperace ve vzájemných čínsko-amerických vztazích je ostatně doporučována i předními teoretiky oboru. Např. Yergin tvrdí, že energetická bezpečnost dnes závisí převážně na zabezpečení a stabilitě celé infrastruktury energetického systému a stále komplexnější sítě dodávek. Vyžaduje rostoucí kooperaci mezi státy a také mezi vládami států a soukromými společnostmi. Je založena na mezinárodní spolupráci energetických konzumentů a zabránění národního boje o jednotlivé zdroje ropy, celkově potom na rozvoji velkých flexibilních trhů schopných co nejrychleji absorbovat nenadálé změny a obecně na širších vztazích mezi státy a způsobu jejich vzájemných interakcí (Yergin 2006: 12). Andrews-Speed a kol. potom blíže hovoří o tzv. liberální škole, jež v čínských energetických vztazích s ostatními státy spatřuje mechanismus pro potencionální kooperaci a integraci a společnou regionální a globální energetickou politiku považuje za základ pro překování kulturních, geografických a politických rozdílů (Andrews-Speed eds. 2002: 71–74). Zdá se proto, že upevňování čínsko-americké spolupráce na mezinárodní úrovni i ve zvládání domácích nedostatků čínského energetického sektoru může výrazně posílit stabilitu globálního energetického systému a je tak příhodné pro všechny světové konzumenty.

V obhajobě kooperativního přístupu lze přitom vycházet z několika klíčových konceptů. V prvé řadě je to nebezpečí uplatňování hry s nulovým součtem aplikované při snaze jednotlivých zemí zajistit si co největší dodávky energetických surovin pro své budoucí potřeby. Dále je to příznivý vliv pochopení a přijetí konceptu vzájemné závislosti. V neposlední řadě i historické precedenty, jenž poukazují na nebezpečnost státu, jež pocítuje ohrožení své energetické bezpečnosti.

V prvním případě jsou diskutovány národní strategie každé jednotlivé země, nacionalistická a protekcionistická opatření a následné soupeření o klíčové zdroje energetických surovin. Takové tendence ke geostrategickému smýšlení mohou být velmi nebezpečné. Pokud bude každý stát usilovat o zajištění co nejvíce energetických dodávek pro svou potřebu bez ohledu na ostatní státy, dostává toto soupeření charakter „hry s nulovým součtem“, kde získá-li jeden, trátí druhý. Možným řešením k omezení potencionálních konfliktů může být vytvoření efektivní celosvětové struktury ropné produkce a distribuční sítě a také technologická spolupráce k posílení energetické efektivity v zemích největších konzumentů a zamezení tomu, aby stoupající poptávka po ropě byla řešena pouze jednoduchým nárůstem její spotřeby (Kiesow 2005: 11–17). Mezinárodní spolupráce se tak ukazuje jako efektivnější protiklad národních merkantilistických politik, což platí zejména v případě Číny.

Kooperace Číny a ostatních hráčů v mezinárodním energetickém systému je obhajována i na základě jejich vzájemné závislosti. Bilaterální a multilaterální vyjednávání a kooperace jsou považovány za přínosné, neboť umožňují lépe rozeznat náklady vzájemného soupeření a redukovat ho. Pokud jsou jednotliví členové schopni rozeznat a přijmout fakt vzájemné závislosti, nemusí být ropná diplomacie pouze hrou s nulovým součtem. V ideálním případě by

nárůst čínského importu nebyl považován za problém, ale spíše přirozený vývoj vzrůstající čínské provázanosti se zbytkem světa. Fakt vzájemné provázanosti všech účastníků systému by zase měl snižovat obavy Číny z dominantní pozice USA a posílit jejich přijetí jako síly, která vždy celosvětově rozvíjela ekonomická a tržní pravidla (Zha 2006: 2–16).

Dle historických precedentů jsou pak státy považovány za nejvíce nebezpečné tehdy, je-li zranitelná jejich energetická bezpečnost (např. Japonsko v roce 1941). V americkém národním zájmu je tedy posilování čínské energetické bezpečnosti, a to v kooperaci se všemi členy mezinárodního energetického systému. Ujištění o americké nezaujaté ochraně námořních transportních tras energetických surovin jako o dlouholeté tradici země zase přispívá k snižování čínských pohnutek k rozvíjení vlastních námořních kapacit (Calder 2003: 91–98).

6. Rozměry budoucí spolupráce a závěrečná doporučení

Budoucí čínsko-americká spolupráce by proto měla podpořit nejen vzájemnou kooperaci v globálním energetickém systému a začlenění Číny do skupiny energetických konzumentů, ale i spolupráci obou zemí k odstranění domácích nedostatků čínského energetického sektoru.

V prvním případě jde především o užší začlenění Číny do struktur IEA, kde přes svůj status druhého největšího světového spotřebitele ropy není stálým členem. Je však namístě, aby Čína co nejvíce participovala na činnosti IEA a na mezinárodních opatřeních vedoucích k posílení energetické bezpečnosti. Zaostávání Číny v budování strategických ropných zásob využitelných v případě nedostatku či náhlého přerušení energetických dodávek, či v extrémním případě panické skupování ropy uvolněné západními mocnostmi znesnadňuje efektivitu mezinárodního krizového jednání a schopnost flexibilního zvládnání nenadálých situací. Nedostatečná čínsko-americká spolupráce by tak zejména v případě závažného neočekávaného narušení ropné produkce mohla vést k zvýšenému napětí mezi oběma zeměmi. Chow a Elkind v tomto směru výrazně doporučují americkému politickému vedení zachovávat a dále prohlubovat vzájemně prospěšné energetické vztahy s Čínou. Transparentní a srozumitelná mezinárodní pravidla a jejich respektování mohou značně posílit energetickou bezpečnost obou států stejně jako celého globálního energetického systému (Chow, Elkind 2005: 155).

V případě kooperace k odstranění domácích nedostatků čínského energetického sektoru se pak jedná zejména o odstranění důsledků nedokonalých reforem a nedostatečné liberalizace. Jak uvádí Andrews-Speed a kol., úspěšně zvládnutá liberální reforma energetického sektoru a její správná implementace přispívají jednak k integraci jednolitých čínských regionů, ale i začlenění celé Číny do globálních energetických trhů (Andrews-Speed et al. 2002: 93–97). Důležitý i je i tlak na zlepšení mechanismů řízení a ustanovení jednotného ministerstva pro energetiku. Vzájemná spolupráce může také zvýšit energetickou efektivitu, jež je v Číně stále extrémně nízká, a tím i výrazně redukovat čínskou poptávku po zahraničních zdrojích energetických surovin. Technologická asistence, výzkum a předávání zkušeností mohou významně omezit dysfunkce čínského energetického sektoru, vést k lepšímu managementu poptávky, a tak i snížení obav o dostatečnost budoucích zdrojů energie.

Zájmy Číny i USA jakožto dvou největších světových spotřebitelů ropy závislých na jejím dovozu jsou ostatně konvergentní a otevírají prostor pro vzájemnou spolupráci. Na její

úspěšnosti závisí budoucí charakter čínsko-amerických vztahů a do jisté míry i stabilita celého mezinárodního energetického systému.

Poznámky

1. Jedná se především o tři čínské energetické giganty China Petroleum & Chemical Corporation (Sinopec), China National Petroleum Corporation (CNPC) a China National Offshore Oil Corporation (CNOOC).
2. Státní ropné společnosti mohou např. usilovat o prodej ropy, již samy produkují v zahraničí, na zahraniční trhy oproti jejímu dovozu do Číny, pokud je prodej na zahraniční trhy výnosnější, či soupeřit mezi sebou, což odporuje níže rozebraným energeticko-bezpečnostním strategiím čínského politického vedení. Problematické mohou být také investice ve vysoce nestabilních státech, kdy mají státní ropné společnosti sklon ponechávat rizika investic na čínské vládě (Chen 2008: 95–96).
3. S problémem nedostatečného řízení energetického sektoru se Čína potýká již od roku 1949. Po rozpuštění Ministerstva pro energetiku v roce 1993 sice došlo k řadě pozitivních opatření, nikoliv však k ustanovení jednotného vedení. Za určitý pokus lépe řídit energetický sektor může být považováno založení tzv. Energetické kanceláře pod Národní rozvojovou a reformní komisí (NDRC) v roce 2003. K implementaci národní energetické strategie pak měly sloužit Národní vedoucí skupina pro energetiku (NEGL) a Státní energetická kancelář (SEO) ustanovené v roce 2005. Institute však nikdy nebyly zcela efektivní a odpovědnost za řízení energetického sektoru zůstala roztržena mezi různé aktéry a ministerstva, z nichž NDRC hrála nejdůležitější roli. Pozitivní vývoj byl však zaznamenán v roce 2008, kdy měly stávající struktury nahradit Národní energetická administrativa (NEA) a Národní energetická komise (NEC). NEC má nahradit NELG jako vysoký vládní poradní a koordinační orgán a zabývat se širším energetickým rozvojem a bezpečnostními otázkami. NEA by se měla zabývat administrativními otázkami a spojovat funkce všech oddělení činných v energetice. Oproti předchozí Energetické kanceláři pod NDRC by však měla NEA disponovat autoritou i v dalších důležitých oblastech (rafinérský průmysl, strategické zásoby ropy, dohled nad managementem komerčních zásob, zahraniční investice, kooperativní dohody a kontrakty se zahraničním, tržní politika). Zdá se tudíž, že koncentrace a rozšíření funkcí nových orgánů by mohly zlepšit situaci v čínském energetickém sektoru a do budoucna otevřít cestu i ustanovení jednotného ministerstva pro energetiku (Zhang a Lee 2008).
4. Pěkný příklad uvádí v tomto smyslu Zha. Např. rozvoj jaderné energetiky, jenž by čínskou energetickou závislost snížil, vyžaduje jasné vedení shora. Není totiž možné předpokládat, že by místní vlády jednotlivých regionů investovaly přidělené prostředky do rozvoje jaderných kapacit, a podporovaly tak veřejný rozvoj celé země. Při absenci ministerské autority je proto významný rozvoj jaderné energetiky obtížný (Zha 2005: 39–54).
5. Čínská CNOOC usilovala o koupi deváté největší americké ropné společnosti Unocal v roce 2004. Zastánci „tvrdé linie“ amerického Kongresu však zahájili rozsáhlou kampaň proti prodeji, až byla nabídka Číny na nátlak Kongresu a doporučení CIA odmítnuta. Kongres tak prakticky zasáhl do čistě tržní transakce a celý prodej prezentoval jako ohrožení americké národní bezpečnosti, ačkoliv je obtížné takovou důvěryhodnou hrozbu najít (Dorn 2005: 30–32). Čínská CNOOC se chtěla rovněž podílet na rozvoji ropného pole Kashagan v Kazachstánu odkoupením podílu BG Group – jednoho z partnerů konsorcia západních investorů. Prodej však nebyl uskutečněn, neboť partneři projektu uplatnili svá preemptivní práva. Nakonec byla polovina podílu BG Group odkoupena kazachstánskou vládou a druhá polovina rozdělena mezi pět zbývajících partnerů konsorcia.
6. Chen v tomto smyslu hovoří o třech možných způsobech, jež stát může uplatnit v zajišťování potřebných energetických zdrojů: užití síly, ropné diplomacii a využití mezinárodního trhu s energetickými surovinami. V ekonomicky provázaném světě, kde Čína usiluje o zachování mírových

zahraničních vztahů k umožnění vlastního ekonomického růstu, není užití síly relevantní. Předpoklad nespravedlnosti mezinárodního trhu, kde je většina klíčových zdrojů pod kontrolou západních společností, jež jsou zkušenější než čínský „nováček“, a jež může být ovlivněn spekulacemi západu, pak vede čínské politické vedení k uplatňování ropné diplomacie jako výhradní strategie k zajištění potřebných zdrojů (Chen 2008: 83–90).

7. Po dlouhou dobu dominovaly v ruských plánech na těžbu a export sibiřských strategických zásob dva návrhy. Čína usilovala o výstavbu ropovodu spojujícího sibiřský Angarsk a čínský Daqing. Do rusko-čínského vyjednávání však vstoupilo Japonsko, jež upřednostňovalo výstavbu ropovodu ze Sibíře na pacifické pobřeží. Rusko se nakonec rozhodlo zbudovat první část ropovodu z Taishet v Irkutsku do Skovorodino v provincii Amur v blízkosti čínských hranic, jež do značné míry ponechával prostor jak exportu do Číny, tak na pobřeží Pacifiku (Goldstein a Kozyrev 2006: 163–179). Ropa měla být transportována železniční dopravou na pobřeží Pacifiku, dokud nebude vystavěna druhá část ropovodu končící blízko Nachodky. Čína zase usilovala o výstavbu té části, jež by spojila Skovorodino a čínské hranice (EIA 2008).
8. Existence strategických ropných zásob především odstraňuje skupinu ropných producentů od uplatnění politicky motivovaných restrikcí a v případě užití minimalizuje dopady nedostatečného objemu ropy na světových trzích. IEA v tomto směru také usiluje o rozvoj alternativních paliv a tržních mechanismů k navýšení energetické efektivity (Jaffe 2003: 27–36).
9. Např. v březnu 2004 navrhly USA tzv. Regionální námořní bezpečnostní iniciativu spočívající v kooperaci s regionálními mocnostmi na ochraně Malackého průlivu, boji proti pirátství a možným teroristickým útokům. USA chtěly poskytnout své elitní jednotky k ochraně průlivu společně se Singapurem, Malajsií a Indonésií. Podle některých čínských analytiků však kontrola Malackého průlivu americkými jednotkami představuje přímé ohrožení čínských zájmů. Navrhovali proto různá opatření k redukci čínské závislosti na transportu ropy skrz Malacký průliv včetně reflektování řady alternativních tras, jež by průliv obcházely.
10. Jedinou událostí, jež by mohla být hodnocena jako narušení čínské energetické bezpečnosti, je incident tankeru *Galaxy*, jež se v roce 1993 stal subjektem inspekci USA. Důvodem bylo podezření, že tanker veze vybavení na výrobu jaderných a chemických zbraní do Íránu. Ovšem incident nevedl k žádnému přerušování dovozu ropy z Íránu do Číny (Zha 2005: 39–54).
11. Důsledky čínského ekonomického růstu je navíc třeba hodnotit na základě různých úhlů pohledu. Čínská energetická bezpečnostní politika v zemích nepřátelských k USA sice narušuje širší americké politické zájmy, zvyšuje však příliv investic do rozvoje energetických zdrojů, a pomáhá tak všem konzumentům. Obohacuje celosvětový trh o nové zásoby ropy, a tak snižuje napětí z jejího možného nedostatku. Začlenění Číny mezi energetické konzumenty zase přispívá k širší integraci stávajícího globálního energetického systému. Jak však nesouhlasí např. Skinner, čínské působení v klíčových energetických regionech omezuje politické a obchodní vazby USA a čínské státní společnosti skupují ropné zdroje, jež by v opačném případě proudily na západní trhy (Skinner 2008: 40–41).
12. Menges v tomto smyslu hovoří o Číně jako o ideologickém a expanzionistickém režimu, jež usiluje o zajištění vlastní mezinárodní bezpečnosti skrz dominanci a neutralizaci potenciálně nebezpečných zemí. Autor proto navrhuje uplatňování politiky „realistického sblížení“, jež by spočívala v posílení obranných aliančních vztahů, rozmístění amerických zbraňových systémů v oblasti či v politice striktní reciprocity v ekonomických vztazích. Dostatečné zdroje energetických surovin mají být Číně poskytnuty pouze v případě pozitivního jednání (Menges 2003: 113). Pro Copelanda pak politika „realistického sblížení“ zachovává pozitivní čínské očekávání ohledně budoucího ekonomického růstu, zároveň však dává Číně jasně najevo, že je americká reakce výrazně podmíněna chováním čínské strany – tj. ochotou zachovávat status quo v regionu. V případě agresivní čínské zahraniční politiky je americká strana připravena uvalit ekonomické sankce a na čínskou agresi rychle reagovat díky vojenské přítomnosti v regionu (Copeland 2003: 323–352).

Použité zdroje

- Andrews-Speed, Andrew; Liao, Xuanli a Dannreuther, Roland. 2002. *The Strategic Implications of China's Energy Needs*. New York: Oxford University Press.
- Byman, Daniel; Cliff, Roger a Saunders, Phillip. 1999. „US Policy Options toward an Emerging China.“ *The Pacific Review* 12, č. 3, 421–451.
- Calder, Kent E. 2003. „Statement: China's Energy Diplomacy and Its Geopolitical Implications II.“ In: *China's Energy Needs and Strategies, Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Ed. Roger W. Robinson. Washington: U.S Government Printing Office, 91–98.
- Chen, Shaofeng. 2008. „Motivations behind China's Foreign Oil Quest: A Perspective from the Chinese Government and the Oil Companies.“ *Journal of Chinese Political Science* 13, č. 1, 79–104.
- Chow, Edward a Elkind, Jonathan. 2005. „Hurricane Katrina and US Energy Security.“ *Survival* 47, č. 4, 145–160.
- Clark, Mark T. 1997. „Should the United States Contain China?“ *Comparative Strategy* 16, č. 3, 275–292.
- Copeland, Dale. 2003. „Economic Interdependence and the Future of U.S.-Chinese Relations.“ In: *International Relations Theory and the Asia-Pacific*. Eds. John G. Ikenberry a Michael Mastanduno. New York: Columbia University Press, 323–352.
- Dannreuther, Roland. 2003. „Asian Security and China's Energy Needs.“ *International Relations of the Asia-Pacific*, č. 3, 197–219.
- Dorn, James A. 2005. „U.S.-China Relations after CNOOC.“ *Freeman* 55, č. 10, 30–32.
- Economy, Elizabeth. 2004. „Don't Break the Engagement.“ *Foreign Affairs* 83, č. 3, 96–109.
- Ebel, Robert E. 2003. „Statement: China's Energy Diplomacy and Its Geopolitical Implications II.“ In: *China's Energy Needs and Strategies, Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Ed. Roger W. Robinson. Washington: U.S. Government Printing Office, 83–88.
- Fürst, Rudolf. 2006. „Energetický pohon čínského obra.“ *Mezinárodní politika* 30, č. 6, 17–19.
- Garrett, Banning. 2006. „US-China Relations in the Era of Globalization and Terror.“ *Journal of Contemporary China* 48, č. 15, 389–415.
- Girdis, Dean. P. 2003. „Statement: Energy Market and Supply Implications of China's Economic Growth.“ In: *China's Energy Needs and Strategies, Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Ed. Roger W. Robinson. Washington: U.S Government Printing Office, 43–57.
- Goldstein, Lyle a Kozyrev, Vitaly. 2006. „China, Japan and the Scramble for Siberia.“ *Survival* 48, č. 1, 163–179.
- Christoffersen, Gaye. 2005. „The Dilemmas of China's Energy Governance: Recentralization and Regional Cooperation.“ *The China and Eurasia Forum Quarterly* 3, č. 3, 55–80.
- International Energy Agency. 2007. *World Energy Outlook; China and India Insights*. Paříž: IEA (http://www.iea.org/Textbase/publications/free_new_Desc.asp?PUBS_ID=1927).
- Jaffe, Amy M. 2003. „Statement: Energy Market and Supply Implications of China's Economic Growth.“ In: *China's Energy Needs and Strategies, Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Ed. Roger W. Robinson. Washington: U.S Government Printing Office, 27–36.
- Jakobson, Linda a Zha, Daojong. 2006. „China and the Worldwide Search for Oil Security.“ *Asia-Pacific Review* 13, č. 2, 60–73.
- Kiesow, Ingolf. 2005. „Quest for Oil and Geostrategic Thinking.“ *The China and Eurasia Forum Quarterly* 3, č. 3, 11–17.
- Lampton, David M. 2005. „China's Rise in Asia Need Not Be at America's Expense.“ In: *Power shift, China and Asia's new dynamics*. Ed. David Shambaugh. California: University of California Press, 306–326.
- Lieberthal, Kenneth a Herberg, Mikal. 2006. „China's Search for Energy Security: Implications for U.S. Policy.“ *The National Bureau of Asian Research* 17, č. 1, 5–42.

- Menges, Constantine C. 2003. „Statement: China’s Energy Diplomacy and Its Geopolitical Implications II.“ In: *China’s Energy Needs and Strategies, Hearing before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Ed. Roger W. Robinson. Washington: U.S Government Printing Office, 98–117.
- Ross, Robert S. 1997. „Beijing as a Conservative Power.“ *Foreign Affairs* 76, č. 2, 33–44.
- Sinton, Jonathan E.; Stern, Rachel E.; Aden, Nathaniel T. a Levine, Mark D. 2005. *Evaluation of China’s Energy Strategy Options*. Berkley: China Energy Group.
- Skinner, Anthony. 2008. „Fuelling the Peoples’ Republic.“ *The Middle East* 385, January, 40–41.
- Sutter, Robert. 2005. „China’s Regional Strategy and Why It May Not Be Good for America.“ In: *Power shift, China and Asia’s new dynamics*. Ed. David Shambaugh. California: University of California Press, 289–305.
- Yahuda, Michael. 2003. *China’s Win-Win Globalization*. YaleGlobal (<http://yaleglobal.yale.edu/display.article?id=1017>).
- Yergin, Daniel. 2006. „What Does ‘Energy Security’ Really Mean?“ *Wall Street Journal*, July, A12.
- Zha, Daojiong. 2005. „China’s Energy Security and Its International Relations.“ *The China and Eurasia Forum Quarterly* 3, č. 3, 39–54.
- Zha, Daojiong. 2006. „Energy Interdependence.“ *China Security* 3, Summer, 2–16.
- Zha, Daojiong. 2006. „China’s Energy Security: Domestic and International Issues.“ *Survival* 48, č. 1, 179–190.
- Zhang, Libin a Lee Jason. 2008. *Situation Report: Energy Policy*. (http://www.chinasecurity.us/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=8).
- Zweig, David a Jianhai, Bi. 2005. „China’s Global Hunt for Energy.“ *Foreign Affairs* 84, č. 5, 25–38.

Internetové zdroje

- China National Offshore Oil Corporation (<http://www.cnooc.com.cn/yyww/default.shtml>).
- China National Petroleum Corporation (<http://www.cnpc.com.cn/eng/>).
- China Petroleum & Chemical Corporation (<http://english.sinopec.com/en-company/>).
- Energy Information Administration, Official Energy Statistics from the U.S. Government, China energy profile (http://tonto.eia.doe.gov/country/country_energy_data.cfm?fips=CH).